

Економіка

УДК 330.341.4:340.13

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20603395>

**Економіко-правові засади формування резильєнтності
національної економіки**

Мельниченко Микола Сергійович,

Адвокатське бюро “Мельниченко і партнери”,

<https://orcid.org/0009-0008-3957-7639>

Любчак Ірина Станіславівна,

доктор філософії, старший викладач кафедри фінансів,

Державний торговельно-економічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-3988-2704>

Прийнято: 21.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

***Анотація:** У статті досліджено економіко-правові засади формування резильєнтності національної економіки. Узагальнено наукові підходи до визначення економічної резильєнтності як багаторівневої економічної категорії та проаналізовано динаміку макроекономічних показників та правових норм України як індикаторів стійкості економічної системи. В результаті обґрунтовано механізм взаємодії зазначених механізмів як основу забезпечення макроекономічної стабільності та структурного відновлення економіки України.*

***Мета.** Метою дослідження є теоретико-аналітичне обґрунтування економіко-правових засад формування резильєнтності національної економіки та визначення ключових інструментів державного регулювання, що*

забезпечують макроекономічну стійкість і здатність економічної системи до адаптації в умовах дестабілізаційних впливів.

Методи. У процесі дослідження використано системний підхід, який дозволив розглянути резильєнтність як багаторівневу категорію. Застосовано методи порівняльного та структурного аналізу для узагальнення наукових підходів до трактування економічної стійкості та індуктивно-дедуктивний метод для виявлення взаємозв'язків між макроекономічними індикаторами, інституційним середовищем та нормативно-правовим регулюванням. Аналітичний підхід використано для оцінювання динаміки макроекономічних показників.

Результати. У ході дослідження встановлено, що економічна резильєнтність формується як результат взаємодії трьох взаємопов'язаних механізмів державної політики – макроекономічної стабілізації, фінансово-кредитного забезпечення та нормативно-правового регулювання. Зокрема, фіскальні інструменти забезпечують бюджетну збалансованість, фінансово-кредитні механізми сприяють ліквідності та інвестиційній підтримці, правове регулювання формує інституційну основу розвитку економіки. Узагальнено, що синергія зазначених інструментів формує мультиплікативний ефект, який проявляється у підвищенні стійкості макроекономічної системи та підтримці структурного відновлення економіки.

Висновки. Обґрунтовано, що економіко-правові засади забезпечення національної економічної резильєнтності є інтегрованою характеристикою національної економіки, яка забезпечується узгодженим функціонуванням економічних та інституційно-правових механізмів. Її формування залежить від ефективності державної політики, рівня інституційної спроможності та стабільності нормативно-правового середовища. Синергія фіскальних,

фінансових і правових інструментів формує основу для макроекономічної стабільності та підвищення адаптивного потенціалу економічної системи.

Ключові слова: *резильєнтність, національна економіка, макроекономічна стабільність, економіко-правові механізми, державне регулювання, нормативно-правове забезпечення, інституційна спроможність.*

Economic and legal principles of forming the resilience of the national economy

Mykola Melnychenko,

Melnychenko & Partners Law Firm

<https://orcid.org/0009-0008-3957-7639>

Iryna Liubchak,

Doctor of Philosophy, Senior Lecturer, Department of Finance,

State University of Trade and Economics

<https://orcid.org/0000-0002-3988-2704>

Abstract: *The article examines the economic and legal principles of the formation of the resilience of the national economy. It summarizes scientific approaches to the definition of economic resilience as a multi-level economic category and analyzes the dynamics of macroeconomic indicators and legal norms of Ukraine as indicators of the stability of the economic system. As a result, the mechanism of interaction of the above mechanisms is substantiated as the basis for ensuring macroeconomic stability and structural recovery of the Ukrainian economy.*

Purpose. *The purpose of the study is the theoretical and analytical substantiation of the economic and legal principles of the formation of the resilience of the national economy and the identification of key instruments of state regulation that ensure macroeconomic stability and the ability of the economic system to adapt in conditions of destabilizing influences.*

Methods. *In the process of the study, a systematic approach was used, which allowed us to consider resilience as a multi-level category. The methods of comparative and structural analysis were used to generalize scientific approaches to the interpretation of economic stability and the inductive-deductive method to identify relationships between macroeconomic indicators, the institutional environment and regulatory and legal regulation. The analytical approach was used to assess the dynamics of macroeconomic indicators.*

Results. *The study found that economic resilience is formed as a result of the interaction of three interrelated mechanisms of state policy - macroeconomic stabilization, financial and credit support and regulatory and legal regulation. In particular, fiscal instruments ensure budget balance, financial and credit mechanisms contribute to liquidity and investment support, legal regulation forms the institutional basis for economic development. It is generalized that the synergy of these instruments forms a multiplicative effect, which is manifested in increasing the stability of the macroeconomic system and supporting the structural recovery of the economy.*

Conclusions. *It is substantiated that the economic and legal principles of ensuring national economic resilience are an integrated characteristic of the national economy, which is ensured by the coordinated functioning of economic and institutional and legal mechanisms. Its formation depends on the effectiveness of state policy, the level of institutional capacity and the stability of the regulatory and legal environment. The synergy of fiscal, financial and legal instruments forms the*

basis for macroeconomic stability and increasing the adaptive potential of the economic system.

Keywords: *resilience, national economy, macroeconomic stability, economic and legal mechanisms, state regulation, regulatory and legal support, institutional capacity.*

Постановка проблеми. Станом на тепер, функціонування національної економіки характеризуються високим рівнем волатильності та впливом військово-політичних загроз. Відповідно до цього, важливим є забезпечення резильєнтності національної економіки як здатності фінансово-економічної системи адаптуватися до екзогенних та ендогенних факторів впливу та підтримувати стає макроекономічне середовище.

Система забезпечення резильєнтності національної економіки є комплексним механізмом, що поєднує економічні і правові інструменти державного регулювання. Економічна складова сприяє забезпеченню макроекономічної стабільності, підтримці галузей економіки, розвитку інновацій та посиленню економічної активності в країні. Правова складова враховує створення ефективного нормативно-правового середовища задля забезпечення захисту економічних інтересів держави, стабільність функціонування бізнесу та адаптацію регуляторної політики до кризових умов.

Відповідно до зазначеного, доцільним є дослідження економіко-правових засад формування резильєнтності національної економіки, як механізму забезпечення ефективності державної політики та посилення стійкості економічної системи в умовах сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економіко-правових засад забезпечення національної економічної резильєнтності є досить поширеним серед наукової спільноти. Зокрема, дослідники Маслюк О.,

Гришко Н., Гришко В., Лощенко Д., Скалібог В. [10] визначили фактори впливу основних мікроекономічних показників на стан формування національної резильєнтності. У продовження, Кизим М. О., Хаустова В. Є. та Юденко Є. В. [7] сформуvalи інституційно-інструментальний підхід до забезпечення резильєнтності, систематизувавши основні державні механізми її підтримки, що свідчить про достатній рівень опрацювання інституційного забезпечення.

У свою чергу, у науковій праці Хаустова В. Є. та Решетняк О. І. [15] узагальнено теоретичні підходи до трактування економічної резильєнтності та визначено основні виклики для національної практики. У дослідженнях Пявки О. [13] та Лібанової Е. [8] розкрито методичні та соціально-економічні аспекти оцінювання резильєнтності, зокрема на рівні суб'єктів господарювання та соціо-економічної системи в умовах шоків. Також Семененко О., Абрамова М., Тарасов О., Митченко С., Дзюбчук Р., Фомкін Д. [14] узагальнюють воєнно-економічні аспекти стійкості.

На основі огляду наукових джерел, варто зазначити, що достатньо повно опрацьовано концептуальні, інституційні та соціально-економічні підходи до формування резильєнтності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на проведені дослідження економіко-правових засад формування національної економічної резильєнтності недостатньо дослідженими є питання інтеграції економічних та правових механізмів її формування в єдину систему державного регулювання. Наявні підходи є фрагментарними і розглядають або макроекономічні індикатори стійкості, або інституційно-правові аспекти, що не дозволяє повною мірою розкрити синергетичний ефект їх взаємодії. Відповідно до цього, актуальним є дослідження взаємозв'язку між фіскальною, фінансово-кредитною та нормативно-правовою політикою як

єдиного механізму забезпечення макроекономічної стійкості та структурного відновлення економіки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є теоретико-аналітичне обґрунтування сутності економічної резильєнтності національної економіки та дослідження основних інструментів її забезпечення в умовах дестабілізаційних впливів.

Для досягнення поставленої мети важливим є наступних завдань:

- узагальнити наукові підходи до визначення економічної резильєнтності як багаторівневої економічної категорії;
- проаналізувати динаміку макроекономічних показників України як індикаторів стійкості економічної системи;
- дослідити роль інституційного та нормативно-правового середовища у формуванні адаптаційного потенціалу економіки;
- охарактеризувати основні інструменти державної політики забезпечення резильєнтності;
- обґрунтувати механізм взаємодії зазначених механізмів як основу забезпечення макроекономічної стабільності та структурного відновлення економіки України.

Виконання поставлених завдань сприятиме комплексному дослідженню сутності економічної резильєнтності національної економіки, визначенню основних інструментів її забезпечення та обґрунтуванню механізмів взаємодії фіскальних, фінансово-кредитних та нормативно-правових механізмів як основи макроекономічної стійкості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Резильєнтність національної економіки є комплексним механізмом, що визначає її спроможність функціонувати під впливом дестабілізаційних чинників. Економічна резильєнтність спрямована на мінімізацію впливу екзогенних та ендогенних факторів та забезпечення макроекономічної стійкості. Концепція

резильєнтності національної економіки формує здатність до структурної адаптації, трансформації та розвитку в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів.

Резильєнтність, як економічна категорія, на національному рівні формується під впливом комплексу взаємопов'язаних економічних, нормативно-правових, інституційних та соціальних факторів. У своїй синергії відповідні механізми визначають здатність економічної системи до адаптації. Важливу роль у встановленні механізмів економічної резильєнтності займають інструменти макроекономічної стабілізації, ефективної бюджетно-податкової політики та нормативно-правові важелі впливу. Кожен окремий інструмент забезпечує відповідний сегмент національної резильєнтності.

Макроекономічна стабілізація як інструмент національної економічної резильєнтності [2]. Основними інструментами макроекономічної стабілізації є сталий приріст ВВП, збалансованість публічних фінансів, ефективність бюджетно-податкової політик, оптимальні рівні дефіциту бюджету та державного боргового навантаження. Варто також врахувати ефективність грошово-кредитної політики, зокрема, стійкість національної валюти, контроль інфляційних процесів та показник облікової ставки. Відповідні макроекономічні показники визначають ефективність фінансової системи та здатність до сталого розвитку.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

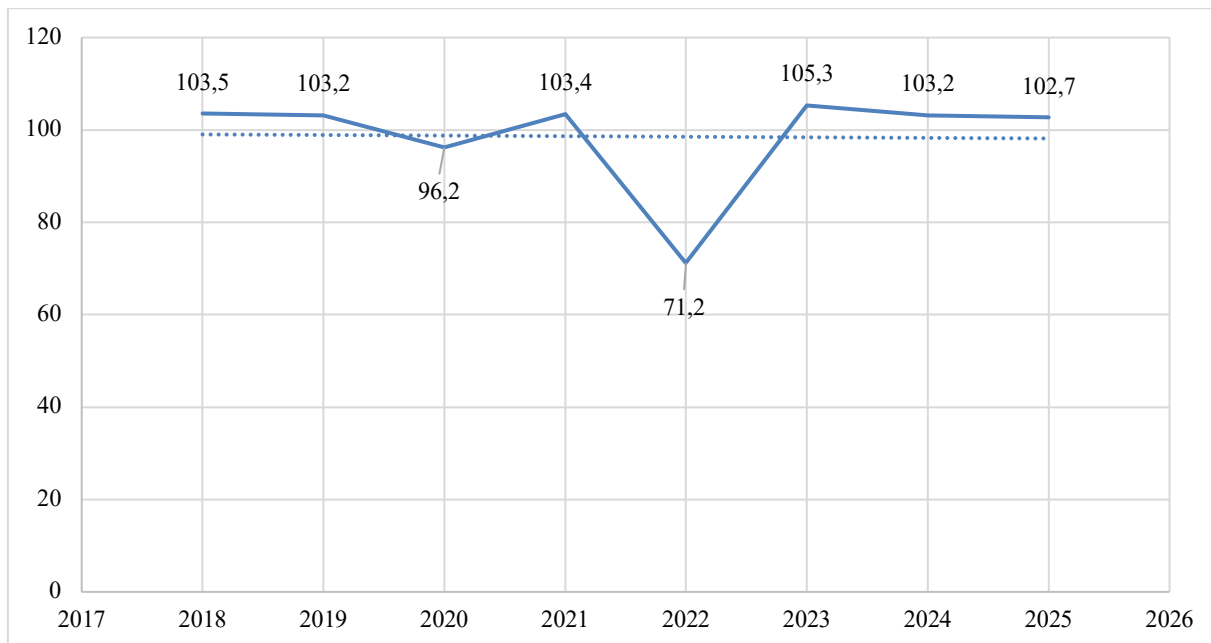

Рис. 1. Валовий внутрішній продукт у період 2018-2025 рр., млн. грн., % до попереднього року

Джерело: розроблено на основі [4, 5,6]

Відповідно до аналітичних даних впродовж 2018–2021 рр. спостерігалися відносно стабільні темпи економічного зростання. Така динаміка свідчить про стале відновлення та функціонування економіки в умовах помірних макроекономічних коливань. У 2022 році наявне різке скорочення ВВП до 71,2 % до попереднього року [4, 5, 6]. Причинно-наслідковими зв'язками такої динаміки є початок повномасштабного військового вторгнення, руйнування виробничої та логістичної інфраструктури, скорочення внутрішнього попиту та порушення економічних зв'язків. У відповідний період спостерігається спад економічної активності у регіональному розрізі.

Адаптивні процеси у 2023 році вплинули на поступове відновлення економічних процесів. Впродовж 2024-2025 рр. приріст показника ВВП свідчить про помірну стабілізацію фінансової системи, де значну роль посідає

міжнародна фінансова підтримка. Відповідна динаміка вказує на формування макроекономічної стійкості в умовах збереження високих ризиків [4, 5, 6].

Важливим фактором забезпечення резильєнтності національної економіки є інституційна спроможність держави. Ефективність функціонування органів державного управління, рівень координації економічної політики, якість нормативно-правового регулювання та рівень довіри до державних інституцій безпосередньо впливають на здатність економічної системи оперативно реагувати на кризові виклики. В умовах воєнного стану особливого значення набуває ефективність механізмів стратегічного управління, антикризового планування та координації між державою, бізнесом і міжнародними партнерами.

Важливою складовою формування економічної резильєнтності є нормативно-правове забезпечення. У своєму функціоналі нормативно-правове забезпечення формує інституційну основу функціонування економічної системи та механізми державного реагування. Правове регулювання є основою реалізації державної економічної політики, забезпечуючи ефективність умов ведення господарської діяльності, захист прав суб'єктів економічних відносин та стабільність інституційного середовища.

В умовах воєнного стану нормативно-правова база України є адаптивною [1]. Трансформації нормативно-правового середовища спрямовані на оперативне реагування економіки до кризових умов. Відповідно до цього, запроваджено спеціальні правові режими регулювання господарської діяльності, спрощені процедури державного управління та тимчасові зміни у сфері оподаткування, митного регулювання та трудових відносин. Такі заходи сприяють забезпеченню безперервності функціонування усіх галузей економіки та критичної інфраструктури.

Вагому роль у забезпеченні правової резильєнтності займає узгодженість нормативно-правових актів, стабільність законодавства та

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

ефективність правозастосовної практики. Наявність суперечностей у регуляторному середовищі або часті зміни законодавчих норм можуть знижувати рівень інвестиційної привабливості та обмежувати можливості довгострокового планування суб'єктів господарювання. У цьому контексті важливим є стала гармонізація національного законодавства із нормами ЄС.

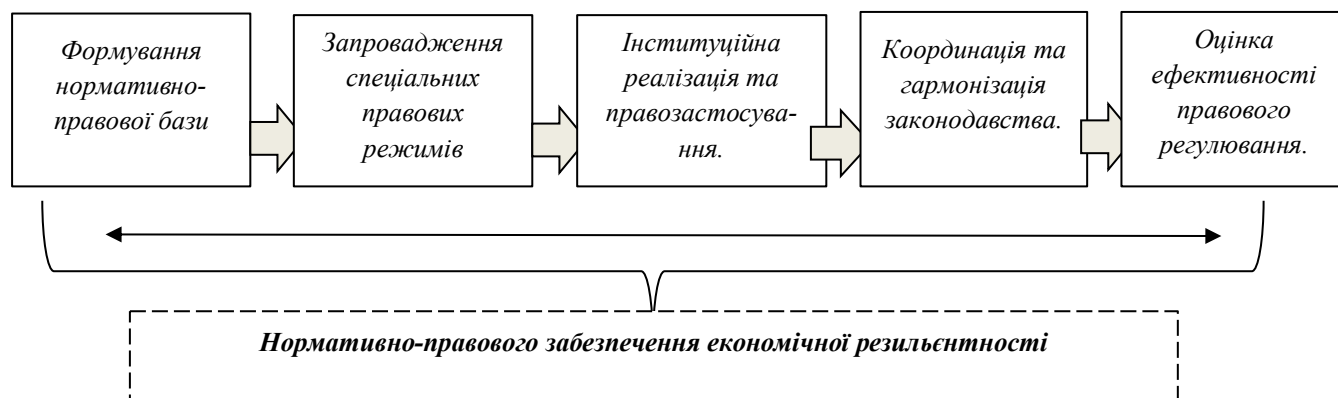

Рис. 2. Механізм нормативно-правового забезпечення економічної резильєнтності

Джерело: розроблено автором

Необхідним є розвиток інституцій правової держави, зокрема судової системи, антикорупційних органів та механізмів захисту прав власності. Ефективне функціонування цих інституцій є фактором довіри до держави з боку бізнесу та міжнародних партнерів, що безпосередньо впливає на стійкість економічної системи в умовах зовнішніх шоків. У цьому контексті важливим є формування синергетичної взаємодії між правовими та економічними інститутами держави. В результаті, варто зазначити, що нормативно-правовий механізм є системоутворюючим елементом економічної резильєнтності. За своєю сутністю та функціями нормативно-правове середовище забезпечує узгодженість між оперативною адаптивністю державного регулювання та довгостроковою стабільністю економічного середовища.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Розглянемо конкретні приклади економіко-правових механізмів державного регулювання задля забезпечення національної економічної резильєнтності.

1. Податкові стимули підтримки економічної активності в країні [12]. Важливим елементом формування резильєнтності національної економіки є реалізація ефективної податкової політики, спрямованої на підтримку суб'єктів господарювання. В умовах воєнного стану державна політика спрямована на застосування фіскальних інструментів, орієнтованих на зниження податкового навантаження, стимулювання підприємницької активності та забезпечення фінансової стабільності бізнесу. До основних заходів належить тимчасове спрощення системи оподаткування, надання податкових пільг, відстрочення виконання податкових зобов'язань та зменшення адміністративного тиску на підприємства.

Зокрема, у 2022 році запроваджено можливість переходу підприємств на спрощену систему оподаткування за ставкою 2% від обороту. Відповідний інструмент дозволив значній кількості малих і середніх підприємств зберегти ліквідність та продовжити діяльність в умовах падіння попиту. Застосовано механізми звільнення окремих категорій ФОП від сплати єдиного податку та ЄСВ у періоди бойових дій або тимчасової окупації територій. Додатково було запроваджено мораторій на проведення більшості податкових перевірок, що зменшило регуляторний тиск на бізнес. Застосування податкових стимулів сприяло збереженню економічної активності, підтримці ліквідності суб'єктів господарювання та адаптації підприємств до умов нестабільного економічного середовища. Відповідні інструменти державної політики є структурними елементами дотримання національної економічної резильєнтності.

2. Фінансово-кредитні механізми національної економічної резильєнтності [12]. Вагомим напрямом забезпечення стійкості національної економіки є використання фінансово-кредитних механізмів державної

підтримки. Важливим є застосування програм пільгового кредитування, державних гарантій, грантових механізмів та інструментів міжнародної фінансової допомоги. Прикладом є державна програма «Доступні кредити 5-7-9%». Відповідна програма була запроваджена для підтримки бізнесу в умовах війни, зокрема для інвестиційних цілей, поповнення обігового капіталу та відновлення зруйнованих підприємств. Також важливу роль відіграли грантові програми підтримки малого бізнесу через «єРобота», у межах яких підприємці отримували фінансування на відкриття або відновлення діяльності.

Системоутворюючу роль у національній економіці у період 2022-2025 рр. мала міжнародна фінансова допомога від МВФ, Світового банку та ЄС [12]. Відповідні залучені фінансові ресурси спрямовані на покриття бюджетного дефіциту, стабілізацію валютного ринку та фінансування критичних видатків держави. Застосування державних гарантій за кредитами стратегічних підприємств дозволили знизити ризики дефолту та підтримувати галузі економіки. Відповідно, фінансово-кредитні механізми є стабілізаційними інструментами, що формують основу для структурного розвитку економіки та підвищення інвестиційної привабливості держави.

3. Нормативно-правове забезпечення процесів національної резильєнтності. Формування резильєнтності національної економіки ґрунтується на ефективності нормативно-правового регулювання господарської діяльності. Нормативно-правове середовище здійснює оперативну адаптацію законодавства до нових соціально-економічних умов, що проявляється у спрощенні регуляторних процедур та дерегуляції економічної діяльності. Зокрема, запроваджено спрощенні процедури державної реєстрації бізнесу через цифрові сервіси («Дія»). Такий підхід дозволив суттєво скоротити час відкриття підприємств. Також відбулося спрощення дозвільних процедур у сфері будівництва та логістики, що було важливо для відновлення зруйнованої інфраструктури [12].

Важливим прикладом є тимчасове скасування або обмеження дії окремих регуляторних процедур (мораторій на перевірки бізнесу), що зменшило адміністративне навантаження. Вартим уваги є постійний процес гармонізації законодавства з *acquis* ЄС, зокрема у сферах корпоративного управління, митного регулювання та цифрової економіки. Відповідно до цього, нормативно-правове забезпечення є інструментом зниження трансакційних витрат бізнесу, підвищення правової визначеності та формування сприятливого інституційного середовища для довгострокового економічного відновлення.

Отже, на основі проведеного аналізу варто зазначити, що національна економічна резильєнтність побудована на взаємодії трьох взаємопов'язаних блоків державного регулювання: фіскального, фінансово-кредитного та нормативно-правового. Синергія зазначених напрямів забезпечує мультиплікативний ефект, який проявляється у підвищенні макроекономічної стабільності, збереженні підприємницької активності, зміцненні інституційної спроможності держави та формуванні умов для структурного відновлення економіки. Результатом такої взаємодії є реалізація оперативних державних заходів економічного розвитку. Такий підхід є основою забезпечення стійкості національної економічної системи в умовах високої невизначеності.

Висновки. Отже, економічна резильєнтність національної економіки є складною багаторівневою категорією, що визначає здатність економічної системи функціонувати в умовах дестабілізаційних впливів та забезпечувати макроекономічну стабільність. Формування економічної резильєнтності побудоване на взаємодії економічних, інституційних та нормативно-правових компонентів. Синергія відповідних напрямів забезпечує ефект адаптації та відновлення.

Основним інструментальним забезпеченням економічної резильєнтності є інтегрована система державного регулювання, що включає фіскальні

стимули, фінансово-кредитні механізми та нормативно-правове регулювання. Узгоджене функціонування цієї системи забезпечує посилення підприємницької активності, стабілізацію фінансової системи та формування дієвого інституційного середовища. Відповідно, економічна резильєнтність формується як результат системної взаємодії державних політик, спрямованих на одночасне забезпечення антикризової стійкості та створення передумов структурної трансформації й довгострокового економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Будник Л., Ронська О., Лісецька Л. (2022). Фінансова безпека держави в умовах воєнного стану. *Галицький економічний вісник*. Том 77. № 4. С. 138–147.
2. Гусаревич Н. В. (2026). Стале фінансування в системі макроекономічного регулювання. *ІНВЕСТИЦІЇ: ПРАКТИКА ТА ДОСВІД*. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.5.133>
3. Державна служба статистики України. *Офіційний сайт*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Державний веб-портал бюджету для громадян. Open budget. URL : <https://openbudget.gov.ua/>
5. Закон України «Про Державний бюджет України на 2025 рік». (2024, 19 листопада), 4059-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>
6. Закон України «Про Державний бюджет України на 2026 рік». (2025, 3 грудня), 4059-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4695-20#Text>
7. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Юденко Є. В. (2024). Концептуальні засади інституційно-інструментального забезпечення розбудови резильєнтної

економіки України. *Проблеми економіки*. №4. С. 221–234.
<https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-4-221-234>

8. Лібанова Е. (2024). Резильєнтність соціо-економічної системи України до шоків, спричинених війною: специфіка формування і реагування. *Demography and social economy*, 58(4), С. 3-23.

9. Лупенко Ю.О., Радіонов Ю.Д. (2021). Стійкість фінансової системи: сутність, вразливість, шляхи забезпечення. *Облік і фінанси*. № 4(94). С. 81-90 DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-4\(94\)-81-90](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-4(94)-81-90)

10. Маслак О. І., Гришко Н. Є., Гришко В. М., Лощенко Д. А., Скалібог В. (2025). Резильєнтність малого та середнього бізнесу як драйвер відновлення національної економіки в умовах невизначеності. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, (25).
<https://doi.org/10.5281/zenodo.18029250>

11. Опарін В. М., Волковський Є. І., Волковська Н. І. (2022). Фактор безпеки в контексті фінансового забезпечення сталого розвитку. *Фінанси України*. № 7. С. 7–31

12. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua>

13. Пявка О. (2025). Оцінка соціально-економічної резильєнтності (стійкості) суб'єктів господарювання до зовнішніх екстерналій глобального, континентального та національного масштабу. *Актуальні проблеми економіки*. Вип. 294. С. 171-181.

14. Семененко О., Абрамова М., Тарасов О., Митченко С., Дзюбчук Р., Фомкін Д. (2025). Резильєнтність і стійкість економіки: ключові теоретико-практичні наративи та воєнно-економічні уроки. *Social Development and Security*, 15(2), С. 314-326.

15. Хаустова В. Є., Решетняк О. І. (2023). Резильєнтність економіки: сутність і виклики для України. *БІЗНЕСІНФОРМ.* № 7. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-7-30-41>